

جایگاه نگرش کار آفرینانه در کتاب های کار و فناوری ایران

مژگان خرازی

(mkh6860@yahoo.com)

امینه احمدی

(Ahmadi_a30202@yahoo.com)

چکیده

در شرایط جهانی شدن و ظهور پارادایم فنی - اقتصادی، توجه به سرمایه انسانی از مؤلفه های اساسی برای دستیابی به چشم انداز بیست ساله و رسیدن به جایگاه نخست اقتصادی، علمی و فناوری در منطقه است. بررسی وضعیت ایران در گزارش های جهانی بیانگر، سیر نزولی رتبه کشور در فضای کسب و کار، وجود چالش های اساسی در سه شاخص نگرش، فعالیت، و اشتیاق توسعه کارآفرینی و همچنین ارتباط کم رنگ بین آموزش و واقعیت های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است. نگرش سند تحول بنیادین آموزش و پرورش به منظور دستیابی به تحولی عمیق و ریشه ای در مفاهیم نظری، مهارت ها، روندها و فرآیندها، کارکرد ها و رویکردها صورت گرفت. حسب رویکرد حوزه کار و فناوری سند برنامه درسی، این پژوهش با هدف تحلیل محتوای کتاب های کار و فناوری از بعد میزان توجه به نگرش کارآفرینانه اجرا شد. این پژوهش یک پژوهش کیفی از نوع مطالعه اسنادی با استفاده از روش تحلیل محتوا بوده و ابزار اندازه گیری چک لیست محقق ساخته است. کتاب های مورد تحلیل شامل ۵ کتاب کار و فناوری بود و نتایج با استفاده از شاخص آماری فراوانی و درصد ارائه شد. نتایج نشان داد که در مجموع پنج کتاب های کار و فناوری ۴۹۴ مرتبه، (۵۵/۲۵ درصد) به بعد شناختی نگرش کارآفرینانه، ۱۶۴ مرتبه (۱۸/۳۴ درصد) همراه با توجه به بعد عاطفی نگرش کار آفرینانه و ۲۳۶ مرتبه (۲۶/۳۹ درصد) به بعد رفتاری نگرش کارآفرینانه نیز توجه نموده است.

واژگان کلیدی: نگرش کارآفرینانه، کتاب کار و فناوری

مقدمه

جهان هستی با گذار از دریچه نگاه انسان‌ها شکل می‌گیرد. دیدگاه و نگرش^۱ انسان هاست که به حقایق هستی، رنگ واقعیت می‌پوشاند. تنها فرق بین موفقیت و شکست، نوع نگرش است. مقوله‌ای با این درجه اهمیت که سرنوشت پیروزی یا شکست ما را رقم می‌زند، بدون شک نیاز به مدیریت و برنامه‌ریزی دارد. تمامی تلاش‌ها و هزینه‌کردن‌ها به منظور شکل‌دهی «نگرش» انسان‌ها نسبت به رویدادها، اشیاء، افکار و اندیشه‌ها صورت می‌پذیرد. نگرش افراد نحوه رفتار آنان را رقم می‌زند، تا آن‌جا که بخش اعظم عملکردهای انسان تحت تأثیر نگرش او انجام می‌پذیرد. ایجاد نگرش از طریق آموزش رسمی، موثرترین راه برای توسعه مهارت‌های ضروری کار و زندگی است. در گزارش ارائه شده یونسکو در نشریه پایش جهانی آموزش برای همه^۲ (۲۰۱۲) آمده است. رکود جهانی اقتصاد بر بیکاری تأثیر می‌گذارد. رفاه و موفقیت جوانان بیش از هر وقت به مهارت‌هایی بسته‌اند که آموزش و پرورش می‌تواند در اختیارشان قرار دهد. عدم توفیق در پاسخ به این نیاز به مثابه اتلاف ظرفیت‌های انسانی و توان اقتصادی است. زیرا در دنیای امروز دولت‌ها در سراسر جهان در حال دست و پنجه نرم کردن با عواقب دراز مدت بحران اقتصادی و چالش‌های حاصل از اقتصادهای مبتنی بر دانش هستند. اگر کشورها می‌خواهند در دنیای به سرعت در حال تغییر به رشد شکوفایی برسند باید توجه بیش‌تری به آموزش نیروی کارماهر نشان دهند. همه افراد جوان، هر جا که زندگی کنند و هر پیشینه‌ای که داشته باشند نیازمند مهارت‌هایی هستند که آن‌ها را برای مشاغل آبرومندانه آماده کند تا رشد کنند و به شکلی کامل در جامعه مشارکت داشته باشند.^۳ توجه به سرمایه انسانی یکی از مؤلفه‌های اساسی در حرکت جامعه به سوی چشم‌انداز بیست ساله دست‌یابی ایران به جایگاه نخست اقتصادی، علمی و فناوری در منطقه است. بخش مهم اصلی سرمایه انسانی، همان دانش نهادینه شده در انسان است. در سایه تحصیلات، آموزش، تجربه، تحقیقات، تولید علم و دانش و فناوری، این سرمایه بارور شده و به ثمر می‌رسد. این انسان تحصیلکرده و فرهیخته و نخبه است که قادر است از طریق فناوری، به ویژه فناوری‌های نوین، کشور را پیشرفته سازد، موجب تولید علم و فناوری‌های جدید شود و مانع عقب ماندن کشور در میدان رقابت جهانی گردد. حال اگر نیرویی که پرورش داده ایم، دارای فعالیت و شغل مناسب نباشد و بخواهد بیکار بماند، یا ناچار شود کاری انجام دهد که هیچ ارتباطی با تحصیلات و تخصص او نداشته باشد، این به معنای بی‌تدبیری نسبت به سرمایه انسانی است. سرمایه انسانی متغیر مهمی برای ایران آینده است. ایران به عنوان کشوری در حال توسعه و به منظور ترویج توسعه پایدار در هر دو بخش اقتصادی و اجتماعی لازم است نوآوری بیش‌تری را در آموزش دنبال کند تا منابع انسانی با کیفیت بالا و شهروندانی فعال پرورش دهد که دارای مهارت‌های مناسب برای زندگی، ظرفیت‌های اجتماعی کارآفرینی اشتغال‌پذیری خلاقیت باشند (روحانی، ۱۳۸۹). گزارش ارائه شده از سوی مؤسسه یادگیری مادام‌العمر یونسکو^۴ (۱۳۹۱) پیرامون فعالیت‌های آموزشی دولت ایران، حاکی از آن است که بین آموزش و واقعیت‌های اقتصادی اجتماعی و فرهنگی ارتباط کم رنگی وجود دارد و شهروندان ایرانی باید ارزش‌های اساسی و قابلیت‌های کلیدی قرن بیستم از جمله: مهارت‌های اجتماعی (سعه صبر، درک و مشارکت و...)، مهارت‌های عملی (تفکر منطقی و علمی، خلاقیت، دور اندیشی و برنامه‌ریزی و...)، مهارت‌های اقتصادی (درک اقتصادی، دانش کسب و کار، کارآفرینی، تولید و...) را دارا باشند. همچنین گزارش ارزیابی شاخص‌های کارآفرینی در ایران در شاخص آموزش کارآفرینی در مدارس ضعیف‌ترین عملکرد را داشته است. نتایج سطح آموزش‌های مرتبط با کارآفرینی در دوره ابتدایی و متوسطه ایران در سال ۲۰۱۳، حاکی از کسب رتبه ۷۲ در میان ۷۳ کشور، می‌باشد.^۵

نگارش سند تحول بنیادین در آموزش و پرورش به منظور دستیابی به تحولی عمیق و ریشه‌ای در مفاهیم نظری، مهارت‌ها، روندها و فرآیندها، کارکردها و رویکردها صورت گرفت. محتواها، مهارت‌ها، روش‌ها و فرایندها و عناصر کلیدی یادگیری، در حوزه‌های تعلیم و تربیت و یادگیری مشخص می‌شوند. حوزه تربیت و یادگیری کار و فناوری یکی از حوزه‌های یازده‌گانه‌ای است که در برنامه درسی ملی لحاظ شده و شامل کسب مهارت‌های عملی برای زندگی کارآمد و بهره‌ور، و کسب شایستگی‌های مرتبط با فناوری علوم وابسته به ویژه فناوری و اطلاعات و ارتباطات است. این شایستگی برای تربیت فناورانه و زندگی سالم در فضای مجازی و نیز آمادگی برای ورود به حرفه و شغل در بخش‌های گوناگون اقتصادی و زندگی اجتماعی ضروری‌اند. آموزش فن‌آوری و کار و مهارت باعث پیشرفت فردی، افزایش بهره‌وری مشارکت در زندگی اجتماعی و اقتصادی، کاهش فقر، افزایش درآمد و توسعه یافتگی خواهد شد (اسمعیلی، دور اندیش، ۱۳۹۲).

^۱. Attitude

^۲. نشریه جوانان و مهارت‌های عملی کردن آموزش، ۲۰۱۲.

^۳. نشریه جوانان و مهارت‌های عملی کردن آموزش، ۲۰۱۲.

^۴. UNESCO Institute for Lifelong Learning

^۵ همان منبع، ص ۷۹.

حال با توجه به نقش کتاب به عنوان یک محتوای آموزشی که دربرگیرنده طیف وسیعی از مطالب و موضوعات یادگیری در شکل های متنوع نوشتاری، تصویری و شنیداری خواهد بود (سرکان اریک و فاتح^۱، ۲۰۱۰) و با عنایت به این که با وجود تنوع و گوناگونی منابع و فناوری های آموزشی، کتاب های درسی هنوز یکی از عناصر مهمی است که در فرآیند یادگیری، معلم و فراگیر از آن بهره می برند (ککلیک^۲، ۲۰۱۱)؛ بر آنیم تا، بخشی از اهداف مندرج در سند برنامه ملی که: کتاب «کار و فناوری باید بتواند زمینه ساز ایجاد نگرش، مهارت برای کسب مهارت های عملی در اداره امور زندگی و کسب شایستگی و آمادگی لازم برای ورود به حرفه و شغل در بخش های مختلف اقتصادی و زندگی اجتماعی باشد»^۳ را بررسی نموده و میزان تناسب شاخص های نگرش کارآفرینی مندرج در کتاب را با نیازهای جامعه، و نیاز فرزندان این مرز و بوم که برای پذیرش نقش ها و فعالیت های گوناگون و تحقق اهداف و پیمودن مسیر رشد و تعالی جامعه به آن نیازمندند، را مرور نماییم.

ضرورت، انجام پژوهش حاضر، به دلیل بررسی نقش مهم تحلیل محتوا در فرآیند محتوای کتاب های کار و فناوری پایه پنجم و ششم ابتدایی، هفتم و هشتم و نهم دوره اول متوسطه، در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۵ و سنجش میزان ارزشمندی محتوای کتاب در دستیابی به زمینه رشد و تعالی نیروی انسانی کار آمد، برای حصول به اهداف جامعه جهانی و نیل به اهداف توسعه در هزاره سوم است. لذا این پژوهش درصدد پاسخگویی به این سؤال است که: در کتاب های کار و فناوری تا چه اندازه به نگرش کارآفرینانه در ابعاد شناختی، عاطفی و رفتاری توجه شده است؟

ادبیات پژوهش

آموزش کارآفرینی در مدارس^۴: مدل دیده بان جهانی کارآفرینی آموزش های مرتبط با مهارت های کارآفرینی را به عنوان بخشی از چارچوب مسایل (NES) کارآفرینانه در نظر می گیرد. برای سنجش این بعد در نظرسنجی از خبرگان، آموزش های عمومی در جامعه در دو سطح متفاوت مورد بررسی قرار می دهد. بر این اساس کیفیت و کمیت آموزش های مرتبط با مسائل کارآفرینی، اولین مؤلفه آموزش کارآفرینی برای دانش آموزان ابتدایی و متوسطه محسوب می شود (بوسما و همکاران^۵، ۲۰۰۸). در ارزیابی دیده بان جهانی کارآفرینی، آموزش و پرورش برای توسعه کارآفرینی مورد توجه بسیار قرار گرفته است. انتظار می رود که آموزش های ویژه کارآفرینی با یکی از سه روش زیر بر ارتقا کارآفرینی تاثیر گذارد^۶: الف). از طریق ایجاد مهارت های عملی مورد نیاز برای راه اندازی و رشد یک شرکت جدید (هونگ^۷، ۲۰۰۴). ب). از طریق ارتقا توانایی شناختی افراد برای ایجاد و رشد یک سازمان جدید و مدیریت پیچیدگی های تشخیصی و ارزیابی فرصت های کسب و کار (دتی نن و چندلر^۸، ۲۰۰۴). ج). از طریق اثرات فرهنگی بر رفتار و نگرش افراد نسبت به کارآفرینی (پیتر من و کندی^۹، ۲۰۰۳).
واژه کارآفرینی از کلمه فرانسوی «Entreprendre» به معنای «متعهد شدن» نشأت گرفته است. بنا بر تعریف واژه نامه دانشگاهی وبستر، کارآفرین کسی است که متعهد می شود مخاطره های یک فعالیت اقتصادی را سازماندهی، اداره و تقبل کند^{۱۰}. از دیدگاه گارنر و بیکر^{۱۱} (۲۰۱۰) کار آفرینی فرآیندی است که در آن افراد فرصت ها را بدون توجه به منابعی که هم اکنون در دست دارند، دنبال می کنند^{۱۲}. به اعتقاد کووی و همکاران^{۱۳} (۲۰۱۰) کارآفرینی رشته ای چند بعدی، با ریشه هایی در اقتصاد^۱، روانشناسی^۲، جامعه شناسی^۳ و مدیریت راهبردی^۴ است و ایده های بیان شده در خصوص کارآفرینی ترکیبی از تعاملات اجتماعی^۵، قابلیت های تکنیکی^۶، شوق و انگیزه های فردی فردی^۷ را ارائه می دهد.

^۱. Serkan Arik, R. Kezer, F.

^۲. Keklik, I.

^۳. سند برنامه درسی ملی

^۴. گزارش ارزیابی شاخص های کارآفرینی در ایران بر اساس مدل دیده بان جهانی کار آفرینی نتایج برنامه ۲۰۱۳، ص ۷۹

^۵. Bosma et al

^۶. همان منبع، ۲۰۱۳، ص ۷۹.

^۷. Honig

^۸. DeTienne and Chandler

^۹. Peterman and Kennedy

^{۱۰}. <http://www.iust.ac.ir/find.php>

^{۱۱}. Gartner and Baker

^{۱۲}. گزارش هفتمین برنامه پژوهشی ارزیابی شاخص های کار آفرینی در ایران بر اساس مدل دیده بان جهانی کار آفرینی (نتایج برنامه ۲۰۱۴)

^{۱۳}. Koe Hwee Nga and Shamuganathan

آموزش کارآفرینی:

از نظر آراستی و همکاران^۸ (۲۰۱۲) آموزش کارآفرینی، شامل فعالیت هایی با هدف تقویت ذهنیت، نگرش ها و مهارت های کارآفرینی است و گستره ای از مخاطبان، اهداف، محتوا و روش های آموزشی را در بر می گیرد. در الگوی مفهومی دیده بان جهانی کارآفرینی^۹ آموزش کارآفرینی به عنوان یکی از عوامل محیط کارآفرینانه در نظر گرفته شده است که این عامل بر سطح گرایش ها، فعالیت ها و اشتیاق کارآفرینانه اثر می گذارد. همچنین به تأثیر آموزش کارآفرینی بر قصد کارآفرینانه نیز در این برنامه توجه شده است (آراستی و همکاران، ۲۰۱۲).

نگرش کارآفرینانه^{۱۰}:

نگرش کارآفرینانه مربوط به ادراکات کارآفرینانه مانند درک قابلیت کارآفرینانه، درک فرصت کارآفرینانه، ترس از شکست و قصد کارآفرینانه بوده (زالی، ۱۳۹۱) و سعی دارد تا ویژگی ها و مهارتهایی که در کارآفرینی فرد و تمایز وی از سایرین اثرگذار است، شناسایی کند (کولومنت و متینا^{۱۱}، ۲۰۰۸). در واقع نگرش کارآفرینانه، فرد را درگیر کارآفرینی کرده (شریف و همکاران^{۱۲}، ۲۰۰۹) و تفکیک کننده ی کارآفرینان از غیر کارآفرینان است (لیندزی و جردان^{۱۳}، ۲۰۰۷). در بیش تر منابع، نگرش ها دارای یک مؤلفه رفتاری^{۱۴} همراه با مؤلفه های عاطفی^{۱۵} و شناختی^{۱۶} هستند که مشکل از نیات رفتاری و میل به عمل در روش خاصی نسبت به برخی از موضوعات می باشند. تحقیقات نشان داده است که نیت ها نقش مهمی در فهم فرآیند کارآفرینی^{۱۷} بازی می کنند (لاری، علیمردی، عربیون، ۱۳۹۰، به نقل از هریس، جیبسون، تایلر و میک^{۱۸}، ۲۰۰۸).

برنامه درسی کارآفرینی:

برنامه درسی کارآفرینی به الگوی سازمان یافته طرح های آموزش و پرورش در مدارس گفته می شود که هدف آن، ایجاد انگیزه اعتقادی کافی در دانش آموزان برای کار و تلاش و مشارکت جدی در فعالیت های سالم اقتصادی است که لازمه آن چگونگی به کار بستن تخصص از یک طرف و از طرف دیگر به کارگیری مهارت های لازم برای راه اندازی یک واحد کاری و یا انجام کار مفید در محیط های کاری می باشد (آیت اللهی، صدری، ۱۳۸۶).

اهداف آموزشی:

۱. علم اقتصاد؛ مجموعه بزرگی از فعالیت های به هم مرتبط تولیدی و مصرفی، که به تعیین چگونگی تخصیص منابع کمیاب کمک می رساند.
۲. روانشناسی؛ علم مطالعه ی رفتار و فرایندهای ذهن موجود زنده - به خصوص انسان - بر اساس روش علمی است.
۳. جامعه شناسی؛ دانش بررسی جامعه و پدیده اجتماعی است و روابط انسانی یا زندگی اجتماعی انسان ها را در جامعه مورد مطالعه قرار می دهد.
۴. مدیریت راهبردی؛ فرایند به کارگیری مؤثر و کارآمد منابع مادی و انسانی در برنامه ریزی، سازماندهی، بسیج منابع و امکانات، هدایت و کنترل عملیات برای دستیابی به اهداف تعیین شده و بر اساس نظام ارزشی مورد قبول صورت می گیرد.

۵. Social interactions

۶. Technical capabilities

۷. Individual motivation

۸. Arasti et al

۹. GEM

۱۰. Entrepreneurial attitude

۱۱. Colamant and Matina

۱۲. Sharif and Saud

۱۳. Lindsay and Jordaan

۱۴. Behavioral components

۱۵. The emotional component

۱۶. The cognitive component

۱۷. Entrepreneurial process

۱۸. Harris, Gibson, Taylor & Mick

هدف های آموزشی بسیار متنوع اند و برای سهولت مطالعه آن ها را به گونه های مختلف طبقه بندی کرده اند. معروف ترین طبقه بندی را بنیامین بلوم^۱ (۱۹۹۴) انجام داده است. در این طبقه بندی هدف های آموزشی به سه حیطه: شناختی، عاطفی و روان حرکتی تقسیم شده اند که هر حیطه نیز دارای طبقه بندی مخصوص به خود است.

۱. حیطه شناختی^۲: بلوم و همکاران بیان می کنند که اهداف شناختی شامل آن اهدافی است که با یادآوری یا بازشناسی دانش و توسعه توانایی ها و مهارت های ذهنی سروکار دارد. آن ها شش سطح از یادگیری شناختی را عرضه کردند که به طور فزاینده ای بر پیچیدگی آن افزوده می شود که عبارت از: ۱. دانش، معلومات^۳؛ ۲. فهمیدن^۴؛ ۳. به کار بستن^۵؛ ۴. تجزیه و تحلیل^۶؛ ۵. ترکیب^۷؛ ۶. ارزشیابی و قضاوت^۸ (عجم، سعیدی رضوانی، ۱۳۹۱). فراگیران در حیطه شناختی باید دانش محتوایی را فراگیرند؛ آن دانش را پردازش نمایند و توانایی تحقیق و مهارت های ارتباطی را در آن زمینه داشته باشند. واژه «شناختی» در اینجا به درک ذهنی ای اشاره دارد که می توان در قالب کلام به دیگری منتقل کرد و برای یادآوری بعدی به حافظه سپرد؛ تحلیل کرد و به منظور راهنمایی در فرایند تصمیم گیری در زندگی به کار برد (اورمان^۹، ۲۰۰۹) اظهار می کند که حیطه شناختی با دانش و مهارت های عقلانی سروکار دارد. یادگیری در این حیطه، شامل کسب واقعیت ها و اطلاعات خاص است که شامل مفاهیم، نظریه ها و اصول، مهارت های شناختی، تصمیم گیری، حل مسئله و تفکر انتقادی می شود.

۲. حیطه عاطفی^{۱۰}: حیطه عاطفی شامل توسعه ارزش ها، نگرش ها و اعتقادات است. اهداف آموزشی عاطفی، اهدافی است که بر احساس، هیجان یا درجه ای از پذیرش یا عدم پذیرش تأکید می کند. آن ها به عنوان علائق، نگرش ها، قدردانی ها یا ارزش ها بیان می شود و شامل سطوح متفاوتی از توجه ساده تا توجه پیچیده به کیفیت های درونی شخصیت و وجدان را شامل می شود. طبقه بندی حیطه عاطفی شامل پنج سطح است که حول محور اصول درگیری فزاینده یادگیرنده و درونی سازی ارزش ها، سازماندهی شده است (تامی^{۱۱}، ۲۰۰۵). حیطه عاطفی، که برخی به آن حیطه نگرشی نیز نام نهاده اند در واقع از مهم ترین یادگیری هایی است که از فراگیران در هر سطحی از آموزش انتظار می رود. نگرش ها در واقع، باورها و اعتقادات زیرساز رفتارهای افراد هستند. نگرش نشان دهنده تمایل فرد برای واکنش مثبت و منفی به پدیده های پیرامون او اعم از افراد، گروه ها، موقعیت ها، اشیاء، ارزش ها و... است. تعداد معدودی از افراد برای نگرش ها، جنبه ذاتی و سرشتی قائل هستند اما علم روانشناسی، عموماً بر این تأکید دارد که غالب نگرش ها آموخته شده، و با آموزش نیز قابل تغییر است. البته واضح است که ایجاد و تغییر نگرش ها بسیار دشوارتر از انتقال مفاهیم شناختی و یادگیری آنان توسط فراگیران است (یوسفی، ۱۳۸۳). طبق نظر چیچرینگ^{۱۲} (۲۰۰۶) و اوون اسمیت^{۱۳} (۲۰۰۸)، یادگیری عاطفی چیزی بیش تر از هیجانان را در برمی گیرد و بدون توجه به علائق، انگیزه ها، نگرش ها و عاطفه های دانش آموزان، یادگیری واقعی و بادوام نخواهد بود (هال^{۱۴}، ۲۰۰۷: ۲۹). به هر حال، توجه به حیطه عاطفی (نگرشی) به رغم اهمیت غیر قابل انکار آن، کمتر مورد توجه واقع شده است. پژوهش ها نشان داده که به یادگیری عاطفی یا توجه به بخش هیجانی یادگیری در نظام آموزشی، کم بها داده شد است، اگر هم در برخی برنامه های آموزشی این اهداف ذکر شده است، استراتژی یادگیری و ایجاد آن ها و نیز ارزیابی میزان دستیابی به این اهداف، مورد فراموشی واقع شده است (هال، ۲۰۰۵: ۸).

به بیان دیگر می توان گفت^{۱۵} حیطه عاطفی در برگیرنده هدف هایی است که تغییرات حاصل در علاقه ها، نگرش ها و ارزش ها و نیز رشد ارج شناسی و سازگاری را نشان می دهد. هر چند که همه معلمان در ضمن آموزش هدف های شناختی،

^۱. Benjamin Bloom

^۲. Cognitive domain

^۳. Knowledge

^۴. Comprehension

^۵. Application

^۶. Analysis

^۷. Synthesis

^۸. Evaluation

^۹. Oermann, M.H and goberson, K.B. (۲۰۰۹). **Evaluatin and testing in nursing education**. third edition. New york: springer publishing company.

^{۱۰}. Affective domain

^{۱۱}. Tomei

^{۱۲}. Chechering

^{۱۳}. Owen-smith

^{۱۴}. Hall, M.P

^{۱۵}. PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

مستقیم و غیرمستقیم، در آموزش هدف‌های حیطه عاطفی نیز می‌کوشند، با این حال، چون محتوای برنامه‌های درسی را بیش‌تر هدف‌های حوزه شناختی تشکیل می‌دهند، کاربرد حوزه عاطفی به اندازه کاربرد حوزه شناختی شهرت نیافته است. وقتی فراگیران رفتارهای زیر را از خود بروز می‌دهند می‌توانیم نتیجه بگیریم که آموزش ما در حیطه عاطفی و تغییر نگرش آن‌ها موفق بوده است: در بحث شرکت می‌کند، سؤال می‌کند، دفاع می‌کند، مجادله می‌کند، نظر می‌دهد، تحسین می‌کند، ملحق می‌شود، توجه می‌کند، قبول می‌کند و غیره... دستیاران باید به این حیطه توجه کنند تا شرایط یادگیری مناسب باشد. این حیطه شامل سطوح زیر است:

۱. دریافت و توجه کردن، ۲. پاسخ دادن، ۳. ارزش‌گذاری، ۴. سازمان‌دهی ارزش‌ها و ۵. تبلور سازمان یافته در شخصیت، که در این مرحله مجموعه‌ای از ارزش‌ها در رفتار فرد انعکاس دایم پیدا می‌کند و در شخصیت او متبلور شده و جزئی از فلسفه زندگی او می‌شود^۱.

۳. حیطه روان حرکتی^۲: حیطه روانی حرکتی شامل توسعه مهارت‌ها و شایستگی‌ها در کاربرد فناوری است. این حیطه شامل فعالیت‌هایی است که بر حرکت و جنبش مبتنی، و نیازمند درجه‌ای از هماهنگی فیزیکی است؛ به عبارت دیگر اهدافی است که بر تعدادی از مهارت‌های عضلانی یا حرکتی تأکید می‌کند. دستکاری بعضی از مواد، اشیاء، یا رفتار که نیازمند هماهنگی مشترک عصبی عضلانی است. مهارت‌های حرکتی، پایه شناختی دارد که شامل اصولی است که مهارت‌ها را دربر گرفته است (دتمار^۳، ۲۰۰۶: ۷۴). به بیان دیگر هر فعالیتی که علاوه بر جنبه روانی دارای جنبه جسمانی نیز باشد در این حوزه جای دارد. پنج مرحله این حیطه عبارتند از:

۱. مشاهده و تقلید، ۲. اجرای عمل به طور مستقل، ۳. دقت در عمل، ۴. هماهنگی حرکات با مهارت، ۵. عادی شدن عمل، که بالاترین سطح یادگیری در حیطه روان حرکتی است و در این مرحله فرد به طور خودکار مهارت‌های عملی خود را به کار می‌گیرد^۴.

سه حیطه شناختی، عاطفی و روانی حرکتی با همدیگر در ارتباط و تعامل هستند و نمی‌توان به طور کامل آن‌ها را از هم جدا کرد. وقتی فردی مطلبی رایاد می‌گیرد و نسبت به آن شناخت پیدا می‌کند به موازات آن در فرد گرایش و عاطفه‌های منفی و مثبتی نسبت به آن مطلب ایجاد می‌شود، همین طور با توجه به مطالبی که عنوان شد فردی ممکن است نسبت به امری یا مطلبی گرایش و علاقه پیدا کند و همین گرایش و علاقه باعث می‌شود که فرد در جهت شناخت آن مطلب گام بردارد. در زمینه اهداف در حیطه رفتاری هم وضع بدین منوال است. هر رفتار یا عملی که از فرد سر می‌زند پایه‌های شناختی و عاطفی در آن رفتار دخالت دارد و به طور متقابل هر رفتاری که از شخص صادر می‌شود، باعث ایجاد شناخت‌ها و عاطفه‌ها و گرایش‌های جدیدی در فرد می‌شود. بنابراین در زمینه تدوین اهداف، باید به هر سه حیطه شناختی، عاطفی و عملکردی توجه کرد (عجم، سعیدی رضوانی، ۱۳۹۲).

روش تحقیق:

این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر نوع تحقیق، توصیفی از نوع تحلیل محتوا می‌باشد. به منظور پاسخ به سوال پژوهش، از روش تحلیل محتوا برای بررسی محتوای کتاب‌های کار و فناوری پنجم و ششم (ابتدایی) و هفتم و هشتم و نهم (دوره اول متوسطه) در سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۴، شامل (متن، تصاویر، فعالیت‌ها) استفاده شده است. در این پژوهش حجم نمونه با حجم جامعه برابر و تمامی محتوای کتاب‌های کار و فناوری در سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۴ را دربر می‌گیرد. برای جمع‌آوری داده‌ها در این تحقیق از فرم تحلیل محتوا (کدگذاری شده) استفاده شده است. در این روش پیام‌ها یا اطلاعات به صورت منظم کدگذاری و به نحوی طبقه‌بندی می‌شوند که پژوهش‌گر بتواند آن‌ها را به صورت کمی تجزیه و تحلیل کند (دلاور، ۱۳۸۹ ص ۲۷۵).

برای تهیه جدول تحلیل محتوای اهداف آموزشی نگرش کارآفرینانه با کمک الگوهای موجود، شاخص‌های اصلی کارآفرینی انتخاب و سپس وارد فرم‌های کدگذاری شده، گردید. در مرحله بعد داده‌های خام متن خوانده شد و فراوانی هر یک از شاخص‌ها شمارش و پس از

^۱. PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

^۲. Psychomotor domain

^۳. Dettmar

^۴. همان منبع.

ثبت شدن، وارد فرم های کدگذاری شده ی محقق ساخته شدو در انتها داده های خام متن خوانده شد و فراوانی هر یک از شاخص ها شمارش و ثبت گردید.

جامعه آماری:

جامعه ی آماری این پژوهش، شامل محتوای کامل پنج کتاب کاروفناوری سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۴ در پایه های پنجم (اجرای آزمایشی) ششم ابتدایی، وهفتم، هشتم و نهم دوره اول متوسطه، با عناوین مندرج درذیل می باشد:

- **پایه پنجم ابتدایی:** فناوری اطلاعات و ارتباطات، پروژه های طراحی و ساخت، پودمان های کار
- **پایه ششم ابتدایی:** فناوری اطلاعات و ارتباطات، پروژه های طراحی و ساخت، پودمان های کار.
- **پایه هفتم (دوره اول متوسطه):** نوآوری وفناوری، کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات، کسب وکار،نقشه کشی، کار با چوب، پرورش و نگهداری گیاهان، پوشاک، خوراک، راه اندازی بازارچه.
- **پایه هشتم (دوره اول متوسطه):** کار با فلز، برق و الکترونیک، شهروند الکترونیک، پرورش و نگهداری حیوانات اهلی، امور اداری و مالی، معماری و سازه.
- **پایه نهم (دوره اول متوسطه):** در سه بخش: ۱. پودمان تجویزی(شامل:الگوریتم روندنما یا فلوجارت، ترسیم با رایانه ، مکانیزم ها)، ۲. پودمان های نیمه تجویزی با انتخاب سه پروژه از هفت پروژه (بازی با رایانه یا گیم، برق، تأسیسات ، عمران، خودرو، رشد و نمو کودک، صنایع دستی برجسته سازی روی مس) و در بخش سوم ، پودمان های تجویزی انتخاب رشته. انتخاب این کتاب ها به این دلیل جدید التالیف بودن عنوان کتاب کار وفناوری و به منظور سنجش میزان دستیابی به مؤلفه های نگرش کارآفرینانه (زیر ساخت رفتار کارآفرینانه) با توجه به نیاز جامعه است. اهداف قید شده در اسناد بالا دستی و نیز لزوم حصول به اهداف مندرج در حوزه فعالیت کار و فن آوری سبب شده تا برآیند این پژوهش از اهمیت دوچندان برخوردار گردد.

نمونه آماری و روش نمونه گیری:

نمونه ی مورد بررسی شامل تمامی متن، تصاویر و فعالیت های کتاب در بخش های ۱. فناوری و اطلاعات و ۲. پروژه های طراحی و ساخت و پودمان کار کتاب کاروفناوری می باشد. بررسی کتاب کار وفناوری از این جهت مورد توجه قرار گرفت که در آن توقع آموزش مؤلفه های نگرش کار آفرینانه وجود دارد.

اعتبار و روایی ابزارها:

جهت تعیین روایی^۱ (اعتبار یابی) ابزار اندازه گیری (چک لیست تحلیل محتوا)ضمن بهره گیری از مدل های موجود، از نظر خبرگان دانشگاهی و همچنین اساتید حوزه کار آفرینی و برنامه ریزی درسی که در حوزه ی تحلیل محتوای برنامه ها و کتاب های درسی تخصص داشتند، استفاده شده است. جهت تعیین پایایی^۲ (قابلیت اعتماد) ابزار اندازه گیری این تحقیق از روش اجرای دوباره (روش باز آزمایی به فاصله دو هفته) استفاده شد. با توجه به نتایج حاصل از دو بار تحلیل اجرا شده و با استفاده از فرمول محاسبه پایایی، توافق حاصل در سطح ۸۷٪ درصد اطمینان محاسبه گردید که پایایی ابزار اندازه گیری را تأیید می نماید.

روش تحلیل داده ها:

توجه به ماهیت پژوهش از شاخص آماری فراوانی استفاده می شود شاخص آماری فراوانی بر حسب تعداد دفعات وجود هر مؤلفه نگرش کارآفرینانه در متن کتاب ها، در چک لیست تحلیل محتوا بر حسب توجه به نگرش کارآفرینانه در سه بعد شناختی، عاطفی و رفتاری ثبت و در تحلیل نتایج از مجموع فراوانی ها در ابعاد مختلف، درصد و همچنین جداول توصیفی استفاده گردید. واحد تحلیل در قسمت متن، پرسش و فعالیت ها، به صورت جملات موجود در متن کتاب درسی در نظر گرفته شد و در قسمت تصاویرارتباط هر تصویر با شاخص های که در آن مورد اشاره قرار گرفته تعیین و بعد شمارش شد. برای تحلیل داده های حاصل از سیاهه های تحلیل محتوا از روش تحلیل محتوا استفاده خواهد شد. به منظور پردازش دادهای جمع آوری شده تلاش شده است از جدول فراوانی برای پردازش نتایج استفاده شد.

^۱ . Validity

^۲ . Reliability

یافته های پژوهش:

جهت بررسی سوالات پژوهش ابتدا تحلیل محتوای هر یک از کتابهای کار و فناوری دوره ابتدایی و دوره اول متوسطه به طور جداگانه انجام شد و سپس نتایج کلی تحلیل محتوای کتابهای کار و فناوری در ابعاد شناختی، عاطفی و رفتاری ارائه شده است.

جدول ۲: تحلیل کتاب کاروفناوری پایه پنجم تا نهم از منظر ابعاد نگرش کارآفرینانه

درصد نسبت کل واحدهای تحلیل شده	مجموع	ابعاد نگرش کارآفرینانه						واحد تحلیل
		بعد رفتاری		بعد عاطفی		بعد شناختی		
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۱۲/۹۷٪	۱۱۶	۲۸/۴۴٪	۳۳	۲۲/۴۱٪	۲۶	۴۹/۱۳٪	۵۷	پایه پنجم (دوره ابتدایی)
۱۰/۶۲٪	۹۵	۱۷/۸۹٪	۱۷	۴۴/۲۱٪	۴۲	۳۷/۸۹٪	۳۶	پایه ششم (دوره ابتدایی)

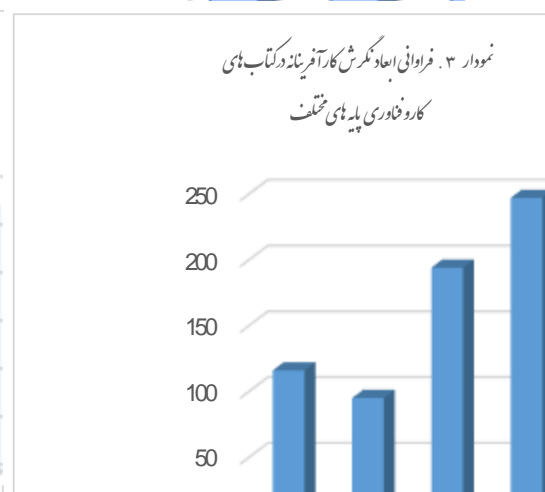
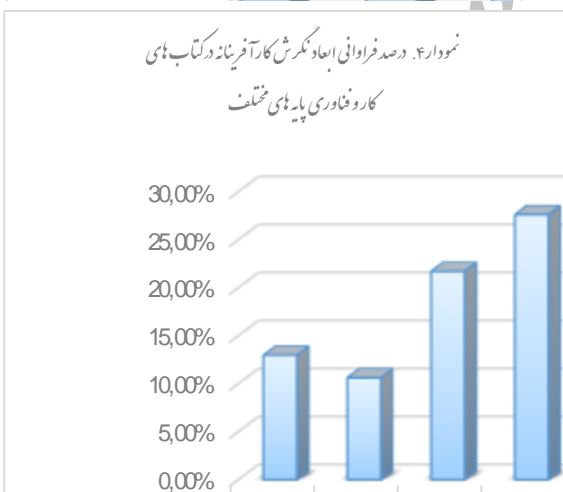
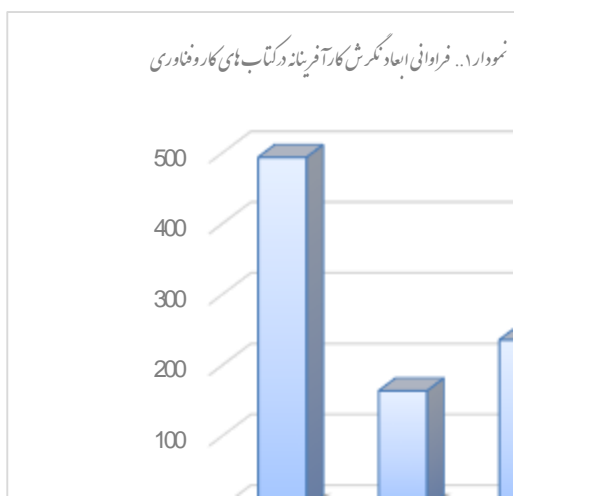
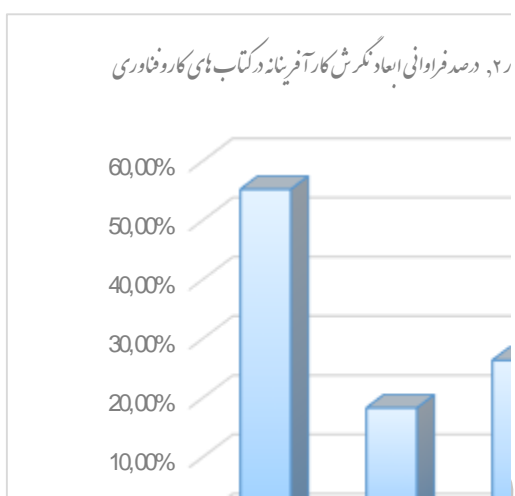
سوال اصلی پژوهش:

تا چه اندازه در محتوای کتاب های آموزش کاروفناوری دوره اول ابتدایی (پنجم و ششم) و دوره اول متوسطه (هفتم، هشتم، نهم) به ابعاد نگرش کارآفرینانه (شناختی، عاطفی، رفتاری) توجه شده است؟

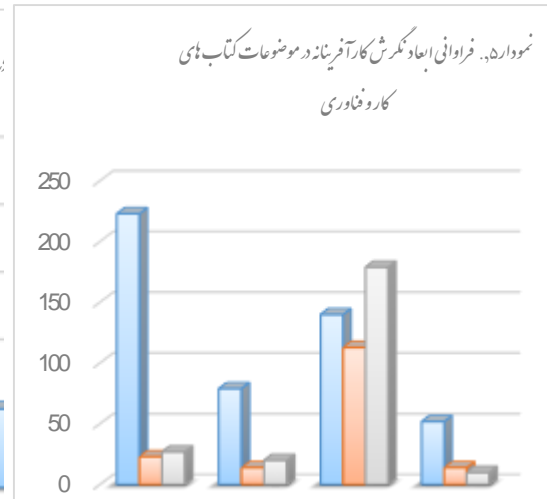
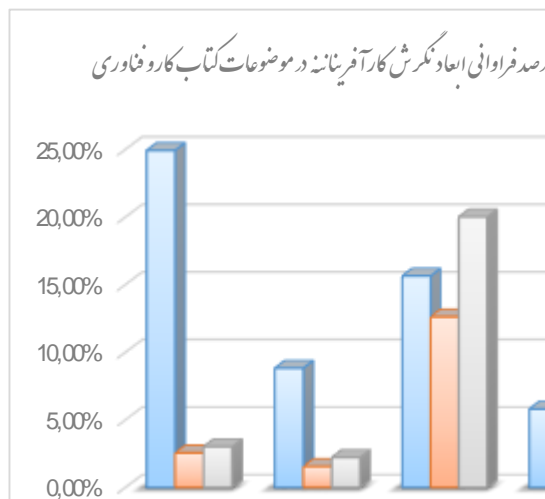
یافته های پژوهش:

بر اساس نتایج جدول شماره (۲) و نمودار شماره (۱)، از مجموع ۸۹۴ واحد کدگذاری شده، شاخص بعد شناختی نگرش کار آفرینانه با ۴۹۴ مورد و ۵۵/۲۵٪ بیش ترین و شاخص بعدعاطفی با ۱۶۴ مورد و ۲۶/۳۹٪ کم ترین فراوانی را دارد. همچنین از داده های جدول (۲) و نمودار (۱ و ۲)، چنین برمی آید که کتاب کار و فناوری پایه هشتم دوره اول متوسطه با ۲۴۷ مورد فراوانی و ۲۷/۶۲٪ درصد، دارای بیش ترین فراوانی از منظر ابعاد نگرش کارآفرینانه و کتاب کلاس ششم ابتدایی با ۹۵ مورد فراوانی و ۱۰/۶۲٪ درصد کم ترین فراوانی می باشند. لازم به ذکر است که در این جدول فراوانی های متن، تصویر، کارکلاسی و جداول و نمودارها با هم جمع شده است و درصد موجود حاصل تقسیم فراوانی هر بعد به کل واحدهای تحلیل شده در ۵ کتاب است

۲۱/۷۰٪	۱۹۴	۹/۷۹٪	۱۹	۲۲/۱۶٪	۴۳	۶۸/۰۴٪	۱۳۲	پایه هفتم (دوره اول متوسطه)
۲۷/۶۲٪	۲۴۷	۴۰/۸۹٪	۱۰۱	۱۳/۶۷٪	۳۴	۴۵/۳۴٪	۱۱۲	پایه هشتم (دوره اول متوسطه)
۲۷/۰۶٪	۲۴۲	۲۷/۲۷٪	۶۶	۷/۸۵٪	۱۹	۶۴/۸۷٪	۱۵۷	پایه نهم (دوره اول متوسطه)
	۸۹۴	۲۶/۳۹٪	۲۳۶	۱۸/۳۴٪	۱۶۴	۵۵/۲۵٪	۴۹۴	مجموع

هم چنین با استناد به یافته های موجود مندرج در اطلاعات حاصل از نمودار شماره (۳ و ۴)، در مجموع ۵ کتاب کاروفناوری دوره ابتدایی و اول متوسطه، ۸۹۴ واحد تحلیل شده که از این واحدها ۲۲۳، ۲۴،۹۴٪ واحد متن ۷۹، ۸۳،۸٪ تصویر، ۱۴۰ کارکلاسی (کارکلاسی و غیر کلاسی، پژوهش و پرسش، بارش فکری و...) ۵۲ نمودار و جداول مورد بررسی قرار گرفته است.

در نمودار شماره (۳ و ۴) به ترتیب فراوانی ییو درصد اشاره به ابعاد نگرش کارآفرینانه در محتوای ۵ کتاب اشاره شده است. در نمودار شماره (۵ و ۶)، به ترتیب میزان فراوانی ابعاد نگرش کارآفرینانه (شناختی، نگرشی، رفتاری) کتاب های کاروفناوری پایه پنجم (اجرای آزمایشی) و ششم ابتدایی، کتاب های کاروفناوری پایه هفتم، هشتم، نهم (دوره اول متوسطه)؛ شامل: متن، تصاویر، کارکلاسی (کارکلاسی و غیر کلاسی، بارش فکری، پژوهش و پرسش و...)، نمودار و جدول ارائه شده است.

بحث و نتیجه

فهرست منابع:

۱. احمدپور، م (۱۳۸۱). کارآفرینی، تعاریف نظریه‌ها، الگوها، تهران انتشارات پردیس.
۲. احمدپور، م (۱۳۸۹)، کارآفرینی، وزارت آموزش و پرورش، دفتر برنامه ریزی کتب آموزشی کار دانش.
۳. آدیگوزلی، م؛ فضایل شاهماری، س. (۱۳۹۱). «اهداف آموزش کارآفرینی و نقش آن در توسعه پایدار»
۴. اسمعیلی، م؛ دوراندیش، ا. (۱۳۹۲) رشد آموزش متوسطه ۱، دوره نوزدهم، مهر ۱۳۹۲، ص ۴۸.
۵. اوپنهایم، ا. ان (۱۳۶۹). "طرح پرسشنامه وسنجش نگرش‌ها" ترجمه کریم نیا، م، مشهد، انتشارات آستان قدس رضوی، ص ۱۳۶۹، ۱۶.
۶. بارانی، ش؛ زرافشانی، ک (۱۳۸۸). بررسی تاثیر نگرش نسبت به کارآفرینی، هنجارهای جامعه و باور به خودکارآمدی در پیش بینی نیت کارآفرینانه دانشجویان مدیریت و آبادانی روستاها در دانشگاه پیام نور کرمانشاه. نشریه، تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران (علوم کشاورزی ایران). ۱۳۸۸، دوره ۳، شماره ۳، صص ۹۹-۹۱.
۷. پاکویان، ج. (۱۳۹۱). «بررسی و مطالعه کارآفرینی و علل و عوامل ترس از راه اندازی کسب و کار جدید در ایران». مقاله ارائه شده در کنفرانس ملی کار آفرینی و مدیریت کسب و کارهای دانش بنیان. مازنداران، بابلسر. ۲۳ آبان ۱۳۹۱.
۸. پیکری فرح؛ مه نگار، ف. (۱۳۹۱). «بررسی نقش دانشگاه‌ها در توسعه کارآفرینی». کنفرانس ملی کار آفرینی و مدیریت کسب و کارهای دانش بنیان. آبان ۱۳۹۱، صص ۱۷.
۹. پرهیزگار، م؛ شهیدی، ع؛ شیرازی، ق؛ (۱۳۸۷)، آموزش و تدریس کارآفرینی، موجود در دفتر طرح و توسعه سازمان همیاری اشتغال فارغ التحصیلان
۱۰. جعفری مقدم، س؛ فخارزاده، آ؛ (۱۳۹۰). «توسعه‌ی نگرش کارآفرینانه در کتاب‌های درسی (مطالعه‌ی موردی: کتاب‌های فارسی دوره دبستان)» نشریه توسعه کارآفرینی. مقاله ۲، دوره ۴، شماره ۱۱، بهار ۱۳۹۰، صص ۴۷-۶۶.
۱۱. حسینی، ج؛ کاظمی میانرودی، ف؛ (۱۳۹۰)، نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات IT در توسعه کارآفرینی، کارآفرینان امیرکبیر، شماره ۶۸، ص ۱۶.
۱۲. حسینی، ر؛ حسینی، ا؛ (۱۳۹۱). «آموزش کارآفرینی: رویکردی نو در جهت حل مشکل اشتغال فارغ التحصیلان کشاورزی». مقاله ارائه شده در کنفرانس ملی کار آفرینی و مدیریت کسب و کارهای دانش بنیان. مازنداران، بابلسر. ۲۳ آبان ۱۳۹۱.
۱۳. خالدی، خ؛ آگهی، ح؛ (۱۳۸۸). «تبیین نیازهای آموزش دانشجویان در زمینه وظایف تجاری کارآفرینی با استفاده از مدل نیاز سنجی بوریچ و مدل تجزیه و تحلیل کوادرنانت از دیدگاه اساتید و دانشجویان کشاورزی غرب کشور». سومین کنگره علوم ترویج و آموزش کشاورزی.
۱۴. دهقان پور، آ؛ مرعشی، م؛ اکبری، ا؛ ربیهاوی، ف. (۱۳۹۰) «بررسی کتب درسی تعلیمات اجتماعی دوره ابتدایی از منظر میزان توجه به کارآفرینی». اولین کنفرانس دانشجویی کارآفرینی کشور.
۱۵. آماپلی، ت؛ (۱۹۹۷)، کارآفرینی خلاق: انواع و شیوه‌های حمایت از آن، ترجمه دکتر حسن قاسم‌زاده، فصلنامه پژوهش و مهندسی، بهار ۱۳۷۸.

۱۶. دلاور، ع (۱۳۸۹). مبانی نظری و عملی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی. تهران. رشد
۱۷. روحانی، ح (۱۳۸۹). «درآمدی بر مؤلفه های اساسی محیطی در چشم انداز ایران»، فصلنامه راهبرد، سال نوزدهم شماره ۵۵، تابستان ۱۳۸۹، صص ۳۴-۷.
۱۸. رضوان، ق؛ و زر افشانی، ک. (۱۳۸۷). آموزش کار آفرینی؛ راهی به سوی اشتغال زایی، ماهنامه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و علمی : خرداد و تیر ۱۳۸۷ - شماره ۹۶ و ۹۷، از ص ۶۴ تا ۷۵).
۱۹. ریاضی، م؛ وکیل الرعایا، ی؛ نبوی چاشمی، ر (۱۳۹۱). «تعیین اهمیت شاخصهای شخصیتی کارآفرینان مستقل با استفاده از فرایند تحلیل سلسله مراتبی گروهی». مقاله ارائه شده در کنفرانس ملی کار آفرینی و مدیریت کسب و کارهای دانش بنیان. مازنداران، بابلسر. ۲۳ آبان ۱۳۹۱.
۲۰. رایبیز، استیفن؛ مبانی رفتار سازمانی، ترجمه علی پارسائیان و محمد اعرابی، تهران، دفتر پژوهش های فرهنگی، ۱۳۷۶، ص ۴۰.
۲۱. سعیدی کیا، مهدی، (۱۳۸۲). «آشنایی با کارآفرینی». انتشارات نشر سپاس.
۲۲. سلیمان نژاد؛ موسی زاده، ن. (۱۳۹۱). «بررسی میزان انعکاس مولفه های کارآفرینی در محتوای کتابهای آموزش حرفه و فن دوره راهنمایی در سال تحصیلی ۹۱-۹۰». پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته برنامه ریزی درسی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرنده. سال ۱۳۹۱.
۲۳. سمیعی باقلعه، م؛ رضایی، ا؛ منتظری، ع؛ سمیعی، ر. (۱۳۹۱). «ارائه چارچوب تحلیلی - ادراکی مناسب از کارآفرینی دولتی با تأکید بر کارآفرینی استراتژیک و رویکرد ایجاد قابلیت دولت کارآفرین»، نخستین همایش سالانه علوم مدیریت نوین.
۲۴. سند برنامه درسی ملی
۲۵. کردناهیچ، زالی، م؛ هومن، ح؛ شمس، ش (۱۳۸۶). ابزار سنجش ویژگی های شخصیتی کارآفرینان ایرانی. انتشارات دانشکده کارآفرینی دانشگاه تهران.
۲۶. گزارش نهایی کارگاه آموزشی ملی مفاهیم و نظامهای جدید در زمینه یادگیری مادام العمر ۲۶-۲۳ بهمن ماه ۱۳۹۱، تهران مرداد ماه ۱۳۹۲، Iranian National Commission for UNESCO UNESCOTehran Cluster Office Ministry of Education
۲۷. صادق زاده، ح؛ (۱۳۹۱). «بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر کارآفرینی در شرکت های شهرک صنعتی بابلسر».
۲۸. فتحی آذر، ا (۱۳۸۰). روش های نقد و بررسی کتاب های درسی علوم، فصلنامه پژوهش در مسایل تعلیم و تربیت شماره ۱۵ و ۱۶.
۲۹. قلی پور، آ؛ مدیریت رفتار سازمانی، تهران، انتشارات سمت، ۱۳۸۶، ص ۱۰۸.
۳۰. عابدی جعفری، ح و همکاران، (۱۳۸۹)، « بررسی نیازهای منابع انسانی برنامه پنجم توسعه؛ رویکردی آینده پژوهی»، راهبرد، شماره ۵۶، سال نوزدهم، شماره ۵۶، پاییز ۸۹، دانشکده مدیریت دانشگاه تهران. صص ۳۶۵-۳۴۵.
۳۱. علیمیری، م؛ عربیون، لاری، ا (۱۳۹۰). تحلیل محتوای کتابهای مدل آموزش کار آفرینی KAB از بعد میزان توجه به نگرش کار آفرینانه. ماهنامه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و علمی : مهرماه ۱۳۹۰ - شماره ۱۳۶، از ص ۶۵ تا ۸۰.
۳۲. موسوی زاده، م. م؛ موسوی، س. (۱۳۹۱). نقش کار آفرینی در اشتغال دانش آموختگان آموزش عالی رشته های علوم انسانی کشور». مقاله ارائه شده در کنفرانس ملی کار آفرینی و مدیریت کسب و کارهای دانش بنیان. مازنداران، بابلسر. ۲۳ آبان ۱۳۹۱.
۳۳. میرسعیدی، گ؛ کی ارسلان، س (۱۳۹۰). «بررسی روش های نوین تدریس کارآفرینی». اولین کنفرانس دانشجویی کارآفرینی کشور.
۳۴. نوریان، م. (۱۳۸۶). تحلیل محتوای کتب فارسی سال اول دبستان در ایران. فصلنامه روانشناسی تحولی (روان شناسان ایرانی)، دوره ۳، شماره ۱۲، صص ۳۶۶ - ۳۵۷.
۳۵. یقوبی نجف آبادی، ا. (۱۳۸۹). « ضرورت آموزش کار آفرینی در همه مقاطع تحصیلی». مشاور مدرسه، دوره پنجم، شماره ۴، تابستان ۸۹، صص ۲۸.
۳۶. مهارت های آموزشی و پرورشی، ص ۱۶۰.
۱. Ajzen, I. (۱۹۹۱). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior & Decision Processes*, ۵۰, ۱۷۹-۲۱۱.
۲. Ajzen, I. (۱۹۹۱). "The theory of planned behavior". *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, Vol, ۵۰, PP. ۱۷۹-۲۱۱.
۳. Altbach, P.G. (۱۹۹۵). "Textbook", In the international Encyclopedia of Education, vol, editors-in-chief torstohusen, t. neville postleth waite.
۴. Altbach, P.G., Kelly, G.P., Petrie, H.G., & Weis, L. (eds.) (۱۹۹۱). *Textbooks in American Education*. Albany: State University of New York Press. Albany.
۵. Alderich, H, Martinez, E And Argelia, M (۲۰۰۱); "May are called, but Reward chosen An Evolutionary Perspective for the study of entrepreneurship"; theory and practice, Vol. ۲۵, issue ۴, PP ۴۱-۶۱
۶. Barber III, D., Harris, M., & Gibson, S. (۲۰۰۹). Comparing the Entrepreneurial Attitudes of Chinese and Brazilian Students. *American Journal of Entrepreneurship*, (۱), ۵۶-۷۰.

۶. Barani, SH., Zarafshani, K., Delangizan, S., & Hossiene Largani, M. (۲۰۱۰). The effect of entrepreneurship training on entrepreneurial behavior among Kermanshah University students: Structural equation model. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*, ۵۷, ۸۵-۱۰۵ (in Persian).
۷. Brown, C. (۱۹۹۹). *Teaching New Dogs New Tricks: The Rise of Entrepreneurship*
۸. Blenker, per and et al. (۲۰۰۸) "A framework for developing entrepreneurship education in a university context" *International Journal of Entrepreneurship and Small Business*, Vol. ۵, No. ۱, ۲۰۰۸.
۹. Chiru, C., Tachiciu, L., Georgiana Ciuchete., S. (۲۰۱۲). "Psychological factors, behavioral variables and acquired competencies in entrepreneurship education" *Procedia Social and Behavioral Sciences*, No. ۴۶, PP. ۴۰۱۰-۴۰۱۵.
۱۰. Cheng, Ming Yu. (۲۰۰۹). the effectiveness of entrepreneurship education in Malaysia, the *Journal of Education + Training*, ۷, ۵۱, ۵۵۵- ۵۵۶.
۱۱. Colmant, Melchior, Matina, Ekaterina (۲۰۰۸). Exploring entrepreneurial attitudes towards change throughout the development of the start-up project. Unpublished master's thesis, Umeå School of Business, Sweden.
۱۲. Claar, V. V., Tenhaken, V. R., Frey, R. (۲۰۰۹). "Entrepreneurial Attitudes of MBA Student in the United State Relative to the CIS: The Case Of Armenia". *International Business & Economics Research Journal*, Vol ۸, (۲)pp. ۶۵-۷۶.
۱۳. Edward Leach, C (۲۰۰۸). "An Investigation of Training in Creative Problem Solving and its Relationship to Effective and Effective Idea Generation of Entrepreneurial Learners" A dissertation submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy in Computing Technology in Education, Graduate School of Computer and Information Sciences Nova Southeastern University
۱۴. Emerson, Babb, Stuart, Babb (۱۹۹۲). Psychological Traits of Rural Entrepreneurs. *The Journal of Socio-Economics*, ۲۱, ۳۵۳-۳۶۲..
۱۵. Education in Graduate Schools of Business. CELCEE Digest, <http://www.celcee.edu/products.digest.۹۹Dig-۲.html>, ۱۹۹۹.
۱۶. Hesselo, Mirjamvan P- Auke I, ۲۰۱۰, the impact of entrepreneurship education on entrepreneurship skills and motivation, contents lists available at science direct European Economic.
۱۷. Hasan, Ali S., Raddatz, Volker (۲۰۰۸). Analysis of EFL elementary textbooks in Syria and Germany: cognitive, affective and procedural aspects in their inter-cultural context *Journal of Intercultural Communication*, ۱۷, ۲۰-۳
۱۸. Gunes, S. (۲۰۱۲). "Design entrepreneurship in product design education", *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, No. ۵۱, PP. ۶۴-۶۸.
۱۹. Klein, M. F. (۱۹۸۵). Curriculum Design. **International Encyclopedia of curriculum**. Arieh Levy (ed): Elmsford. NY: ۱۱۶۳-۱۱۶۹.
۲۰. Lee, L., & Wong, P.K. (۲۰۰۵) *Entrepreneurship Education: A Compendium Of Issues*. NUS Entrepreneurship Centre National University of Singapore. Working Paper ۱۶).
۲۱. Lindsay, Wendy, Lindsay, Noel, Jordaan, Anton (۲۰۰۷). Investigating the Values- Entrepreneurial Attitude - Opportunity Recognition Relationship in Nascent Entrepreneurs. *Regional Frontiers of Entrepreneurship Research*, ۵۶۲-۵۶۸.
۲۲. Nybakk, Erlend, Hansen, Eric (۲۰۰۸). Entrepreneurial attitude, innovation and performance among Norwegian nature-based tourism enterprises. *Forest Policy and Economics*, ۱۰, ۴۷۳-۴۷۹.
۲۳. Mwasalwiba, E.S. (۲۰۰۸). Entrepreneurship education: a review of its objectives, teaching methods, and impact indicators. *Education + Training* Vol. ۵۲ No. ۱, pp. ۲۰-۴۷.
۲۴. Plattner, Ilse E and et al. (۲۰۰۹) "Are university students psychologically ready for entrepreneurship? A Botswana study" *African Journal of Business Management* Vol. ۳ (۷), pp. ۳۰۵-۳۱۰.
۲۵. Robinson, Peter B., Stimpson, David V., Huefner, Jonathan C., Hunt, H. Keith (۱۹۹۱). An Attitude Approach to the Prediction of Entrepreneurship. *Entrepreneurship Theory and Practice*. ۵۰, ۱۳-۳۱.
۲۶. Shariff, Mohd Noor Mohd, Saud, Mohammad Basir (۲۰۰۹). An Attitude Approach to the Prediction of Entrepreneurship on Students at Institution of Higher Learning in Malaysia. *International Journal of Business and Management*, ۴, ۱۲۹-۱۳۵.

۲۹. Shanan, Gibson, G., Harris, Michael L., Barber III, Dennis (۲۰۰۹). Comparing the Entrepreneurial Attitudes of Chinese and Brazilian Students. *Southern Journal of Entrepreneurship*, ۲۸, ۵۶-۷۰.
۳۰. Taatila, Vesa P). ۲۰۱۰). Learning entrepreneurship in higher education, *the journal of education+ training*, ۵۲(۱), ۴۸-۶۱.
۳۱. Tafarodi, R.W, Swann Jr., W.B (۲۰۰۰). Two-dimensional self-esteem: theory and measurement *Personality and Individual Differences*, ۳۱, ۶۵۳-۶۷۳.
۳۲. Tam, Hak Wang (۲۰۰۹). How and to What Extent Does Entrepreneurship Education Make Students More Entrepreneurial? A California Case of the Technology Management program. Unpublished doctoral dissertation. University of Californnia, Santa Barbara.

Archive of SID